

kellene várniuk, amíg rájuk kerül a sor; minden üzenet mindaddig rögzítve marad, amíg meg nem válaszolták azt; a hozzászólónak nem kell felfednie kilétét, esetleg csupán egy számmal is jelezheti azt; a megbeszélés során a résztvevők egymással külön-külön is kapcsolatba léphetnek; a folyamatosan rögzített hozzászólások későbbi visszakeresésre megőrizhetők.

E formának hátránya, hogy nagyobb távolságok áthidalására, pl. nemzetközi konferenciák tartására nem alkalmas. Műholdak segítségével azonban a nehezebben hozzáférhető fejlődő országok is bekapcsolhatók lennének egy ilyen rendszerbe.

Nagyobb szabású hagyományosan rendezett konferenciák is lehetséges lenne ennek a megoldásnak az alkalmazása – mint ahogy azt a hordozható adatvégállomásokkal kapcsolatban már fentebb jeleztük. Ezzel megvalósulhatna a korszerűen, rugalmasan szervezett konferenciáknak minden eddigi felsorolt előnye.

/JUDGE, A. J. N.: *Technical facilitation of meeting dynamics and participant interaction*:

1. *Meeting failure and participant frustration = Associations Internationales, 1976. 1. sz. p. 34–37.*

2. *Meeting types: old and new. = Associations Internationales, 1976. 2. sz. p. 88–90.*

3. *Facilitative techniques for participative meetings = Associations Internationales, 1976. 2. sz. p. 90–93./*

(Dezső Zsigmondné)

A konferenciaanyagokról

A Cambridge-i Egyetem tudományos szakkönyvtárában meglévő tudományos konferenciák kiadványainak (1644–1972) központi katalógusa c. kiadvány előszavában megemlíti, hogy 1644-ben, Rouenban megjelent egy, a solymárok gyűléséről szóló beszámoló. Bár nem tudjuk, mikor tartották az első tudományos konferenciát, a szakirodalomban ezt a roueni kiadványt tartják az első publikált konferenciaanyagnak. A konferenciairodalom kb. 30 évvel előbb született, mint az első tudományos folyóiratok, ui. a *Journal des Scavans* 1665. január 5-én, a *Philosophical Transactions* 1665. május 6-án jelent meg először.

A konferenciaanyaggal kapcsolatos súlyos problémák eredete viszont csak a legutóbbi időkben keresendő. Az elmúlt 15–20 évben megszorodtak a konferenciák és ezzel egyidejűleg megnőtt a konferencia-kiadványoknak

a száma is. Két technikai vívmány, a lökhajtásos repülőgép és az ofszet-sokszorosítás – egyidejűleg az elektrosztatikus másolás – elterjedése okozta részben a „konferencia-robbanást”. A legnagyobb távolságokra is órák alatt eljuthatunk, s az ofszetgépek segítségével akár egyetlen éjszaka alatt egész köteteket elkészíthetünk. A számítógép is nagy segítséget nyújt a konferenciák anyagának indexelésében, feldolgozásában. Azok az országok, amelyekben rendszeresen tartanak konferenciákat ma már nem is nélkülözhetik.

A konferenciairodalom alapvető sajátossága, hogy az esemény, inaga a konferencia (event) és anyaga (record) elválik egymástól időben. Az anyagok általában vagy még a konferencia megtartása előtt vagy utána jelennek meg.

Az első lépés természetesen az, hogy magára a konferenciára hívják fel az érdeklődők figyelmét. Több folyóirat közli a megtartandó konferenciák jegyzékét. A *World Meetings Information Center* kiadásában megjelenő *Call for Papers*, az Egyesült Államokban, Kanadában, Európában rendezendő konferenciákat hirdeti főként. A *Current Programs* c. jegyzék az előadók nevét és az előadások címét közli, negyedéves és éves indexszel készül. Az indexet számítógéppel állítják össze, nagyrészt tárgyszó szerint rendezik, kisebb része permutált cím-index. A *World Calender of Forthcoming Meetings: Metallurgical and related Fields* már szűkebb szakterületre vonatkozik, a londoni *Metals Society* adja ki kétévenként, kronológikus indexszel.

Nem biztos azonban, hogy azok figyelik ezeket a kiadványokat, akik részt vesznek majd a konferenciákon. Inkább egyéb publikációk, pl. tudományos-műszaki szakfolyóiratok egyes rovatainak összeállításához szolgáltatnak anyagot. A szakemberek, a tudósok viszont többnyire ezekből a folyóiratokból értesülnek egy-egy konferencia időpontjáról, helyéről.

A konferencia bejelentése, meghirdetése után szükség van még további információs szolgáltatásokra. Kérdés, hogy érdemes-e egy hatalmas bürokratikus apparátust létrehozni csupán azért, hogy megtudjuk, ez vagy az a szervezet kiadja-e majd az általa rendezett konferencia anyagát. Viszont valóban szükségünk lenne arra, hogy tudjuk, hol rendelkezhetjük meg egy-egy konferenciának az anyagát, ki foglalkozik a terjesztéssel. A megoldás talán az lenne, ha országos ügynökségeket hoznának létre. Ezek az ügynökségek a saját területükön rendezett konferenciákkal kapcsolatosan felmerülő bármely kérdéssről tájékoztatnának és gondoskodnának a konferencia-kiadványok terjesztéséről is. Kapcsolatot tartanának a kiállításokat rendező vállalatokkal, a szálloda- és vendéglátóipar képviselőivel, az utazási irodákkal.

A konferenciaanyagok különböző fajtái

1. Preprintek

Általános gyakorlat ma már, hogy a konferencia előtt felkérlik a szerzőket, előre adják be előadásuk szövegét. Ezt sokszorosítják, s a résztvevőknek elküldik. Így mindenki ismeri az előadás szövegét, az előadónak nem kell felolvasnia a teljes anyagot, több idő jut a hozzászólásokra és több előadást iktathatnak be a konferencia programjába.

2. Nyomtatott kötetek

Előfordul, hogy már a konferencia előtt elkészül – többnyire házilag sokszorosítva – a konferencia nyomtatott kötete, amit a konferencián be is lehet szerezni. Általában ezek nem kerülnek kereskedelmi forgalomba és így későbbi beszerzésük nehézséggel jár.

A másik eset, mikor *könyvkiadók adják ki a konferenciák után* az anyagot, így lényeges az idővesztés, sokszor három-négy év is eltelik, míg a kötet megjelenik. Gyakran valamilyen sorozatban jelennek meg a konferencia-kiadványok, a sorozatokat minden nagyobb könyvtár megrendeli, tehát így nincs terjesztési gondja a kiadónak.

3. Konferenciaanyagok folyóiratban vagy ezek különkiadásaként

Terjesztésük nem okoz gondot, hiszen a már meglévő rendelésre automatikusan megküldi a kiadó. Nagy előny, hogy az így megjelenő konferencia-előadásokat, hozzászólásokat automatikusan *feldolgozzák a referáló-indexelő rendszerek*, ezek így bekerülnek a bibliográfiákba.

4. Report-irodalom

A report (kutatási jelentés) általában más kategóriába tartozik, de napjainkban nagyon sok report jelenik meg konferenciák anyagaként is. Az atomenergiakutatás területén gyakran előfordul, hogy a konferencián megtartott előadás report formájában is megjelenik. Az utóbbi időben a környezetügyről jelenik meg hatalmas tömegű report. A Nuclear Science Abstracts és a Government Reports Announcements & Index dolgozza fel e két terület reportkötetét.

5. Referátum-kötetek

Egy-egy konferencia előadásaiból készült referátumokat tartalmazzák. Az is előfordul, hogy egy konferenciának az anyaga csak referátumokban férhető hozzá a tudományos társaságok gyakorlatától függően. A Chemical Society két éve megtartott üléséről pl. máig nincs teljes anyag, csak referátum. Az Electrochemical

Society saját folyóiratának tartja fenn a konferenciaanyagok közlésének jogát.

6. Az audio-kazetta

Egyelőre vitatott, hogy elterjedhet-e széles körben. Az audio-kazetta lényegében *hangos jegyzőkönyv*. Magnetofonszalagra vesznek minden szót, amely elhangzott a konferencián – az eredmény gyakran technikailag is vitatható. Az anyag hitelessége is problematikusává válik, ha egy rosszul érthető szalagról kell megérteni egy hozzászólás vagy előadás lényegét.

Jól dolgozó aktív munkatársakra és nagyon sok pénzre van szükség ahhoz, hogy egy könyvtár szisztematikusan gyűjtse és be is tudja időben szerezni a konferenciaanyagokat. A kiadványok drágák és gyakran nem kerülnek kereskedelmi forgalomba.

Bibliográfiai, feldolgozási problémák

Nehéz feldolgozni a konferenciák anyagait, mert a kötetek gyakran jelennek meg *következtelen impresszumadatokkal, nem utalnak az előzményekre, többnyelvűek stb.* Az érvényben lévő katalogizálási szabványok sokszor „csődöt mondanak” egy-egy rendhagyó címlap feldolgozásánál. Nagyobb könyvtárakban a konferenciák anyagát külön katalógusban tartják nyilván. Általában *kulcsszavak* segítségével rendezik az anyagot. A Hannoveri Universitätsbibliothek und Technische Informationsbibliothek-ben külön konferencia kulcsszó-indexet készítettek, hogy megkönnyítsék az olvasóknak a keresést. A katalóguscédulán kulcsszóként a konferencia címének első értelmes szavát emelik ki, elhagynak minden nem releváns szót. Értelmes szónak számít a rövidítés, helynév vagy betűszó is.

A konferenciaanyagok *bibliográfiai segédleteinek* köre is bővült az utóbbi időben. Sajnos máig nincs bibliográfia a publikált konferenciaanyag és a meghirdetett konferenciák listáját tartalmazó anyagok összességéről. Akkor kaphatnánk pedig átfogó képet a konferenciákról, ha ez a két terület valamilyen módon kölcsönösen utalna egymásra.

Napjainkban a legátfogóbb jegyzék a BLLD (*British Library Lending Division = A British Library Kölcsönző Részlege*) kiadásában jelent meg, az 1964 és 1974 között megtartott konferenciák anyagát tartalmazza, ezt egészíti ki a havonta megjelenő *Index of Conference Proceedings Received* (Az újonnan beérkezett konferenciaanyagok mutatója) és ennek éves kumulatív kötet. Az igénylők a mutató alapján másolatot rendelhetnek egy-egy előadás szövegéről.

A konferenciaanyagok bibliográfiáinak nagy része csak a konferencia teljes anyagáról megjelent kötet adatait tartalmazza és nem az egyes előadásokét. Egyet-

len kivétel a **Medi-Kwoc Index** amelyet a *washingtoni School of Medicine* adott ki 1976-ig, ekkor megszűnt s a **Science Citation Index** folytatja.

Az egyetlen olyan intézmény, amely állandóan és rendszeresen be is szerzi a meghirdetett konferenciák összes anyagát, az *InterDok Corporation* Harrisonban (New York állam), amely kiadja a **Directory of Published Proceedings** (Publikált Anyagok Címjegyzéke) c. tájékoztatót három sorozatban:

SEMT – Science, Engineering, Medicine, Technology (természettudomány, műszaki tudományok, orvostudomány, technológia)

SSH – Social Sciences, Humanities (társadalom- és humán tudományok)

PCE – Pollution Control, Ecology (környezetvédelem, ökológia)

Rendkívül hasznos és pontos segédeszköz a **Bibliographical Guide to Conference Publications 1975**. (1974-ben **Conference Publication Guide** címen jelent meg). Havonta jelenik meg a könyvtári katalógusairól híres G. K. HALL kiadásában Bostonban. A kiadvány MARC mágnesszalagok alapján készül, szerkesztését bibliográfiai szempontok határozzák meg (kiadó, testületi szerző stb.). Ez is nagyon nagy előnye, mert a többi hasonló kiadvány nem bibliográfiai, hanem a konferenciára vonatkozó adatok szerint rendezi az anyagot (konferencia helye, dátuma).

/DRUBBA, H.: Conference documentation: General overview and survey of the present position = International Associations, 28. köt. 8–9. sz. 1976. p. 383–387./

(Ferch Magda)

KÖNYVTÁRAK – KÖNYVTÁRI MUNKA

Szövetségi anyagi támogatás a könyvtáraknak az USA-ban

A könyvtárak működési feltételeiről három szinten gondoskodnak: helyi, állami és szövetségi forrásokból származnak – sorrendben csökkenő volumenben – az anyagi eszközök. E cikk a központi kormányzat által nyújtott, ún. szövetségi támogatással foglalkozik.

Szükséges tudni, hogy a szövetségi segélyeket a szenátus és a képviselőház által hozott és az elnök által ellenjegyzett törvények alapján lehet folyósítani, de – és ez lényeges körülmény – addig nem nyílnak meg az előirányzott források, ameddig az évi költségvetést nem hagyja jóvá a kongresszus. Az utóbbi időben a központi kormányzat takarékosági intézkedései során többek között a könyvtári támogatást is törölni kívánta az éves költségvetésekből, s csak hosszas huza-vona után, a könyvtári „kijárók”, a könyvtárakat támogató képviselők harca eredményeként szerepelnek továbbra is ezek a tételek.

Jelenleg a következő programok részesülnek szövetségi támogatásban.

1. Közművelődési könyvtárak

1956-ban fogadták el, majd később többször megújították a könyvtári szolgáltatások és építkezések támogatásáról szóló törvényt. Elsőrendű célja a hátrányos helyzetű rétegek (betegek, nemzetiségek, vakok stb.), könyvtári ellátásának megjavítása, továbbá épületek emelése és könyvtári hálózatok létrehozása. Mostanában azonban, a gazdasági helyzet romlásával, a szövetségi támogatást inkább a helyi költségvetések kiegészítésének tekintik.

2. Iskolai könyvtárak

1965-ben az iskolázás területén jelentkező egyenlenségek kiküszöbölése érdekében egy sor programot indítottak. A törvényhozás célja az volt, hogy a helyi szervek által fenntartott iskolákat támogassa a minden gyermek számára – függetlenül színtől, nemzetiségétől vagy társadalmi helyzetétől – egyenlő tanulási lehetőségek kialakításában. Ennek érdekében az iskolai könyvtárak támogatást kaptak állományuk, AV-anyaguk és felszerelésük kiegészítésére, valamint lehetőség nyílt módszertani segítségük megszervezésére.

3. Akadémiai könyvtárak

Az 1965-ben hozott, felsőoktatásról szóló törvény célja az volt, hogy a szegénysorból származó fiatalok továbbtanulását előmozdítsa. A program keretében a felsőoktatási könyvtárak is támogatást kaptak állománygyarapításra, de egy-egy könyvtár nem többet, mint 5000 dollárt. Ez az összeg elenyésző, különösen ha figyelembe vesszük, hogy az egyetemi könyvtárak költségvetésének túlnyomó részét a személyi kiadások teszik ki. Ezt a keretet a könyvtárosok képzésére is felhasználták, bár a 60-as évek nagy kereslete könyvtárosok iránt mostanra visszaesett.

Visszapillantva az eredményekre azt kell megállapítani, hogy *mindhárom programnak még mindig van politikai és gazdasági létjogosultsága*, habár a könyvtárosok azt kívánják, hogy az országos politika új módon foglalkozzék a könyvtári szolgáltatások finanszírozásával. Ugyanakkor attól félnek, hogy ha lemondanak a jelen programok igénybevételéről, azt is elveszítik, amit eddig kaptak.